

УДК 378.091.33:37.011.3-051:7

DOI <https://doi.org/10.32782/2412-9208-2026-1-141-149>

**DEVELOPING PROFESSIONAL COMPETENCIES OF FUTURE
VISUAL ARTS TEACHERS IN THE PROCESS OF TEACHING
INTERNSHIP**

**ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ
МАЙБУТЬОГО ВЧИТЕЛЯ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА
У ПРОЦЕСІ ВИРОБНИЧОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ**

Oksana PODDUBNA,

Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor,
Head of the Department of Fine Arts,
Zhytomyr Ivan Franko State University
40, Velyka Berdychivska Str.,
Zhytomyr, 10008, Ukraine

Оксана ПІДДУБНА,

кандидат педагогічних наук,
доцент,
завідувач кафедри образотворчого
мистецтва,
Житомирський державний
університет імені Івана Франка
вул. Велика Бердичівська, 40,
м. Житомир, 10008, Україна

oksana-poddubnaja00@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0002-5937-0677>

Tetiana SHOSTACHUK,

Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of Fine Arts and Design,
Zhytomyr Ivan Franko State University
40, Velyka Berdychivska Str.,
Zhytomyr, 10008, Ukraine

Тетяна ШОСТАЧУК,

кандидат педагогічних наук,
доцент,
доцент кафедри образотворчого
мистецтва та дизайну,
Житомирський державний
університет імені Івана Франка
вул. Велика Бердичівська, 40,
м. Житомир, 10008, Україна

tatianashmeliova1@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-4542-2835>

Daria KYRYLIUK,

Lecturer at the Department of Fine
Arts and Design,
Zhytomyr Ivan Franko State University
40, Velyka Berdychivska Str.,
Zhytomyr, 10008, Ukraine

Дар'я КИРИЛЮК,

викладач кафедри образотворчого
мистецтва та дизайну,
Житомирський державний
університет імені Івана Франка
вул. Велика Бердичівська, 40,
м. Житомир, 10008, Україна

dasha.kirilyuk.97@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0005-1919-9966>

ABSTRACT

The article presents a comprehensive analysis of the role of teaching internship in general secondary education institutions in developing professional competencies of higher education students majoring in A4 Secondary Education, subject specialization Art (Visual Arts). It is substantiated that teaching internship is a system-forming component of the educational and professional program, ensuring the integrity of professional training of future visual arts teachers through the integration of theoretical knowledge with practical pedagogical experience.

The study identifies the place of teaching internship within the structure of the educational and professional program and analyzes its relationship with the development of integral, general, and professional competencies. The main areas of activity of higher education students during the internship are revealed, including planning and conducting lessons and educational activities in the integrated course Art and visual arts, organizing extracurricular and out-of-class artistic activities, as well as participation in cultural, educational, and creative projects.

Special attention is paid to the development of psychological-pedagogical and methodological competencies, enhancement of artistic and creative skills of future visual arts teachers, and the implementation of inclusive, health-preserving, and communicative components of the educational process. It is proven that teaching internship creates favorable conditions for professional self-determination of higher education students, the development of pedagogical reflection, and the ability to engage in subject-subject interaction with students, parents, and the teaching staff.

The article concludes that teaching internship contributes to the formation of a holistic professional position of future visual arts teachers and their readiness for independent pedagogical activity in modern general secondary education institutions. Prospects for further research are outlined, focusing on improving the content, forms, and methods of practical training of future art teachers, as well as expanding the use of innovative and digital educational technologies.

***Key words:** teaching internship, professional competencies, training of visual arts teachers, visual arts, integrated course Art, educational and professional program, general secondary education institutions.*

Вступ. Сучасні трансформації системи загальної середньої освіти зумовлюють підвищення вимог до професійної підготовки вчителя мистецтва, у цьому контексті особливої актуальності набуває проблема забезпечення якості практичної підготовки здобувачів вищої освіти спеціальності А4 Середня освіта, предметної спеціальності (Мистецтво).

Образотворче мистецтво), орієнтованої на формування цілісної системи професійних компетентностей майбутнього педагога. Виробнича педагогічна практика в закладах загальної середньої освіти є важливим структурним компонентом освітньо-професійної програми підготовки вчителя мистецтва, що забезпечує інтеграцію теоретичних знань із реальним педагогічним досвідом.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю осмислення ролі виробничої педагогічної практики як чинника формування інтегральної, загальних і фахових компетентностей майбутніх учителів мистецтва відповідно до сучасних викликів мистецької освіти. Попри значну кількість наукових праць, присвячених проблемам педагогічної практики та професійної підготовки вчителів, питання комплексного аналізу виробничої педагогічної практики потребує подальшого теоретичного узагальнення.

Мета статті. Теоретичне обґрунтування ролі виробничої педагогічної практики в закладах загальної середньої освіти у формуванні професійних компетентностей здобувачів вищої освіти спеціальності А4 Середня освіта, предметної спеціальності (Мистецтво. Образотворче мистецтво). Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання: проаналізувати місце виробничої педагогічної практики в структурі освітньо-професійної програми; окреслити основні напрями діяльності здобувачів вищої освіти під час практики; визначити особливості формування психолого-педагогічних, методичних і художньо-творчих компетентностей.

Методи та методики дослідження. Методологічною основою дослідження є компетентнісний, діяльнісний, особистісно орієнтований та системний підходи. У процесі дослідження використано теоретичні методи аналізу, синтезу, узагальнення й систематизації наукових джерел і нормативно-правових документів у галузі педагогічної освіти та мистецької педагогіки. Застосовано педагогічне моделювання для визначення структури та змісту виробничої педагогічної практики як цілісної системи формування професійних компетентностей. Емпіричний компонент дослідження реалізовано шляхом аналізу навчально-методичної документації, планів-конспектів занять, щоденників і звітів практики.

Результати та дискусії. Аналіз сучасних наукових досліджень засвідчує, що образотворче мистецтво та мистецька освіта мають значний педагогічний потенціал у розвитку креативного мислення, особистісних і професійних якостей здобувачів освіти. Зокрема у працях Л. Базильчук та співавторів наголошується, що залучення образотворчого мистецтва до освітнього процесу сприяє формуванню творчої активності, емоційно-ціннісного ставлення до навчання та розвитку інноваційного мислення учнів і студентів, що є важливою передумовою професійної діяльності майбутнього вчителя мистецтва [4, с. 1616–1633].

Дослідження, присвячені сучасному стану та проблемам розвитку мистецької освіти, акцентують увагу на необхідності посилення практикоорієнтованої підготовки майбутніх педагогів, удосконалення змісту педагогічної практики та інтеграції теоретичної і практичної складових навчання. Науковці підкреслюють, що саме в процесі педагогічної практики відбувається формування методичних, психолого-педагогічних і художньо-творчих компетентностей, без яких неможлива ефективна діяльність учителя мистецтва в закладах загальної середньої освіти [3, с. 1157–1176; 1, с. 94–99].

Ефективність використання інноваційних педагогічних механізмів, новітнього мистецтва та нейропедагогічних підходів у підготовці фахівців мистецько-педагогічного профілю проаналізовано в дослідження О. Pidubna, А. Maksymchuk та ін. Дані дослідження підтверджують позитивний вплив інтеграції сучасних художніх практик і нейропедагогічних інновацій на розвиток творчого потенціалу та професійних компетентностей майбутніх педагогів мистецьких спеціальностей [6, с. 37–58].

У дискусійному аспекті варто зазначити, що попри напрацювання у сфері мистецької освіти, питання цілісного аналізу виробничої педагогічної практики як інтегративного чинника формування професійних компетентностей майбутніх учителів мистецтва залишається недостатньо висвітленим. Це актуалізує необхідність подальших досліджень, спрямованих на удосконалення організаційно-методичних засад практичної підготовки здобувачів вищої освіти в умовах сучасної загальної середньої освіти.

У формуванні та розвитку професійних компетентностей здобувачів вищої освіти спеціальності А4 Середня освіта, предметної спеціальності А4.12 Середня освіта «Мистецтво. Образотворче мистецтво», зазначена практика спрямована на розв'язання складних спеціалізованих завдань і практичних проблем у галузі середньої освіти, що передбачає інтеграцію теоретичних знань із педагогіки, психології, освітніх наук, теорії та методику навчання образотворчого мистецтва з реальним педагогічним досвідом.

Виробнича педагогічна практика забезпечує поєднання теоретичної підготовки з практичною діяльністю, сприяє професійному становленню майбутнього вчителя образотворчого мистецтва, формуванню готовності до самостійної педагогічної діяльності, прийняття обґрунтованих професійних рішень в умовах комплексності та невизначеності освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти.

Основними завданнями виробничої педагогічної практики є: формування здатності враховувати вікові та індивідуальні особливості учнів під час планування й реалізації освітнього процесу з образотворчого мистецтва, добору змісту, методів, форм і засобів навчання; розвиток умінь

планування та проектування освітнього процесу, управління навчальним часом, організації індивідуальної, парної, групової та колективної форм роботи з учнями відповідно до нормативних вимог і навчальних програм; формування психолого-педагогічних і комунікативних компетентностей, необхідних для ефективної суб'єкт-суб'єктної взаємодії з учнями; реалізація інклюзивного та здоров'язбережувального підходів у процесі навчання й виховання учнів; формування художньо-творчих і методичних умінь; розвиток здатності до професійної рефлексії, самоаналізу та самокорекції педагогічної діяльності, формування готовності до безперервного професійного самовдосконалення [2; 5].

Виробнича педагогічна практика посідає ключове місце в структурі освітньо-професійної програми підготовки здобувачів вищої освіти спеціальності А4 Середня освіта, предметної спеціальності А4.12 Середня освіта «Мистецтво. Образотворче мистецтво», оскільки є завершальним етапом формування готовності майбутнього вчителя до самостійної професійної діяльності.

У структурі освітньо-професійної програми виробнича педагогічна практика логічно спирається на результати вивчення дисциплін психолого-педагогічного, методичного та мистецького циклів, зокрема педагогіки, психології, теорії та методики навчання образотворчого мистецтва, композиції, живопису, рисунка, а також на досвід, набутий здобувачами вищої освіти під час навчальних практик. Завдяки цьому практика виконує інтегративну функцію, поєднуючи теоретичні знання з практичними уміньми та навичками педагогічної діяльності.

Виробнича педагогічна практика реалізується на 4 курсі навчання та спрямована на закріплення і поглиблення сформованих компетентностей, зокрема інтегральної, загальних і фахових, визначених освітньо-професійною програмою [2, с. 10; 5, с. 4–5]. У процесі її проходження здобувачі вищої освіти отримують можливість виконувати основні професійні функції вчителя мистецтва в реальних умовах закладу загальної середньої освіти: планувати та проводити навчальні заняття, організовувати виховну й позакласну мистецьку діяльність, здійснювати педагогічну взаємодію з учнями, батьками та педагогічним колективом.

Завдання виробничої педагогічної практики в закладах загальної середньої освіти безпосередньо спрямовані на формування та розвиток інтегральної, загальних і фахових компетентностей, визначених освітньо-професійною програмою підготовки здобувачів вищої освіти спеціальності А4 Середня освіта, предметної спеціальності А4.12 Середня освіта (Мистецтво. Образотворче мистецтво).

Інтегральна компетентність формується в процесі виконання комплексних завдань педагогічної практики, пов'язаних із плануванням,

організацією та реалізацією освітнього процесу з мистецтва в реальних умовах закладу загальної середньої освіти [2, с. 38–41; 5 с. 3–5].

Загальні компетентності реалізуються через виконання завдань, спрямованих на розвиток умінь професійного спілкування, міжособистісної взаємодії та командної роботи. У процесі педагогічної практики здобувачі вищої освіти набувають досвіду ефективної комунікації з учнями, батьками, педагогічним колективом і фахівцями психолого-педагогічного супроводу, удосконалюють володіння державною мовою в усній та письмовій формах, а також демонструють здатність діяти автономно, дотримуючись етичних норм і чинного законодавства у сфері освіти [2, с. 38–41; 5 с. 3–5].

Фахові (спеціальні) компетентності формуються безпосередньо під час виконання професійно орієнтованих завдань практики. Планування та проведення навчальних занять з образотворчого мистецтва, добір і застосування ефективних методик і освітніх технологій, організація індивідуальної, групової та колективної роботи з учнями сприяють розвитку методичних і дидактичних умінь майбутнього вчителя мистецтва. Значна увага приділяється формуванню здатності здійснювати об'єктивне оцінювання навчальних досягнень учнів, аналізувати результати навчання та коригувати освітній процес відповідно до їхніх потреб і можливостей [2, с. 38–41; 5 с. 3–5].

Окреме місце у структурі завдань практики посідає формування художньо-творчих компетентностей, що забезпечується застосуванням знань з композиції, живопису, рисунка, кольорознавства, матеріалознавства та художньої педагогіки в навчально-виховній діяльності. Організація позаурочної та позакласної мистецької роботи (пленери, виставки, мистецькі проекти, екскурсії) сприяє розвитку творчого мислення, художнього смаку й креативного потенціалу здобувачів вищої освіти.

Важливим аспектом взаємозв'язку завдань практики з компетентностями є реалізація інклюзивного та здоров'язбережувального компонентів педагогічної діяльності. У процесі практики здобувачі вищої освіти набувають досвіду створення психологічно безпечного освітнього середовища, урахування особливих освітніх потреб учнів і застосування педагогічних стратегій, спрямованих на збереження фізичного та психічного здоров'я учасників освітнього процесу. Таким чином, завдання виробничої педагогічної практики забезпечують цілісне й системне формування інтегральної, загальних і фахових компетентностей, що визначає готовність здобувачів вищої освіти до здійснення професійної діяльності вчителя образотворчого мистецтва в закладах загальної середньої освіти.

Висновки. У ході дослідження встановлено, що виробнича педагогічна практика в закладах загальної середньої освіти забезпечує інте-

грацію теоретичних знань і практичного педагогічного досвіду в реальних умовах освітнього процесу. Узагальнення результатів дослідження дає підстави стверджувати, що виробнича педагогічна практика сприяє ефективному формуванню інтегральної, загальних і фахових компетентностей, визначених освітньо-професійною програмою, виконує підсумкову та узагальнювальну функцію в структурі професійної підготовки майбутнього вчителя мистецтва.

Перспективи подальших наукових розвідок з проблеми вдосконалення практичної підготовки майбутніх учителів мистецтва вбачаються у розробці та впровадженні інноваційних моделей організації педагогічної практики, посиленні її міждисциплінарного та проєктного характеру, розширенні використання цифрових і мультимедійних технологій у мистецькій освіті.

Література

1. Куниця Г. В., Піддубна О. М., Максимчук А. П. Мистецька освіта в Україні: розвиток творчого потенціалу особистості. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2025. Вип. 84, т. 2. С. 94–99. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/84-2-14>
2. Наскрізна програма практики. URL: <https://eportfolio.zu.edu.ua/media/TeachingProgram/50/1esi0dms.pdf> (дата звернення: 08.02.2026).
3. Піддубна О. М., Базильчук Л. В., Дробот Б. В. Педагогічний потенціал образотворчого мистецтва у розвитку креативного мислення школярів. *Вісник науки та освіти (Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія», Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»)*. 2025. № 9 (39). С. 1616–1633. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-9\(39\)](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-9(39))
4. Піддубна О. М., Качерова О. Г., Герасименко К. М., Шостачук Т. В., Бовсунівська Н. М. Сучасна мистецька освіта: основні проблеми розвитку. *Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)*. № 5 (51). 2025. С. 1157–1176. DOI: <https://eprints.zu.edu.ua/44041/1/1.pdf>
5. Робоча програма «Виробнича педагогічна практика в закладах загальної середньої освіти» URL: <https://eportfolio.zu.edu.ua/media/WorkProgram/296/zhjg1ymd.pdf> (дата звернення: 08.02.2026).
6. Piddubna O. M., Maksymchuk A., Lytvychenko D., Revutska O., Moskalenko M., Sopina O. Implementing Neuropedagogical Innovation in Schools: From Theory to Practice. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*. 2023. Vol. 14, Iss. 2. P. 37–58. DOI:10.18662/brain/14.2/443

References

1. Kunitsya, H. V., Piddubna, O. M., Maksymchuk, A. P. (2025). Mystetska osvita v Ukraini: rozvytok tvorchoho potentsialu osobystosti [Art education in Ukraine: development of the creative potential of the individual]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*, 84(2), 94–99. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/84-2-14> [in Ukrainian].
2. Naskrizna prohrama praktyky [Cross-cutting practice program]. (n.d.). eportfolio.zu.edu.ua. Retrieved from: <https://eportfolio.zu.edu.ua/media/TeachingProgram/50/1esi0dms.pdf> [in Ukrainian].
3. Piddubna, O. M., Kacherova, O. H., Herasyenko, K. M., Shostachuk, T. V., & Bowsunivska, N. M. (2025). Suchasna mystetska osvita: osnovni problemy rozvytku

[Modern art education: main problems of development]. *Perspektyvy ta innovatsii nauky* (Seriiia «Pedahohika», Seriiia «Psykhohohiia», Seriiia «Medytsyna»), 5(51), 1157–1176. <https://eprints.zu.edu.ua/44041/1/1.pdf> [in Ukrainian].

4. Piddubna, O. M., Bazylchuk, L. V., & Drobot, B. V. (2025). Pedahohichnyi potentsial obrazotvorchoho mystetstva u rozvytku kreatyvnoho myslennia shkol'iar' [Pedagogical potential of fine arts in the development of creative thinking of schoolchildren]. *Visnyk nauky ta osvity* (Seriiia «Filohohiia», Seriiia «Pedahohika», Seriiia «Sotsiolohiia», Seriiia «Kultura i mystetstvo», Seriiia «Istoriia ta arkheolohiia»), 9(39), 1616–1633. [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-9\(39\)](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-9(39)) [in Ukrainian].

5. Robocha prohrama «Vyrobnycha pedahohichna praktyka v zakladakh zahalnoi serednoi osvity» [Working program «Industrial pedagogical practice in general secondary education institutions»]. (n.d.). eportfolio.zu.edu.ua. Retrieved from: <https://eportfolio.zu.edu.ua/media/WorkProgram/296/zhig1ymd.pdf> [in Ukrainian].

6. Piddubna, O., Maksymchuk, A., Lytyvchenko, D., Revutska, O., Moskalenko, M., & Sopina, O. (2023). Implementing neuropedagogical innovation in schools: From theory to practice. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*, 14(2), 37–58. <https://doi.org/10.18662/brain/14.2/443>

АНОТАЦІЯ

У статті здійснено комплексний аналіз ролі виробничої педагогічної практики в закладах загальної середньої освіти у формуванні професійних компетентностей здобувачів вищої освіти спеціальності А4 Середня освіта, предметної спеціальності (Мистецтво. Образотворче мистецтво). Обґрунтовано, що виробнича педагогічна практика є системоутворювальним компонентом освітньо-професійної програми, який забезпечує цілісність професійної підготовки майбутнього вчителя мистецтва шляхом інтеграції теоретичних знань із практичним педагогічним досвідом.

У роботі визначено місце виробничої педагогічної практики в структурі освітньо-професійної програми, проаналізовано її зв'язок із формуванням інтегральної, загальної й фахових компетентностей. Розкрито основні напрями діяльності здобувачів вищої освіти під час проходження практики, зокрема планування та проведення навчальних занять і виховних заходів з інтегрованого курсу «Мистецтво» та з образотворчого мистецтва, організацію позакласної й позаурочної мистецької діяльності, а також участь у культурно-просвітницьких і творчих проєктах.

Особливу увагу приділено формуванню психолого-педагогічних і методичних компетентностей, розвитку художньо-творчих умінь і навичок майбутнього вчителя мистецтва, реалізації інклюзивного, здоров'язбережувального та комунікативного компонентів освітнього процесу. Доведено, що виробнича педагогічна практика створює умови для професійного самовизначення здобувачів вищої освіти, розвитку педагогічної рефлексії, здатності до суб'єкт-суб'єктної взаємодії з учнями, батьками та педагогічним колективом.

Зроблено висновок, що виробнича педагогічна практика сприяє формуванню цілісної професійної позиції майбутнього вчителя мистецтва, його готовності до самостійної педагогічної діяльності в умовах сучасних закладів загальної середньої освіти. Окреслено перспективи подальших наукових досліджень, пов'язані з удосконаленням змісту, форм і методів практичної підготовки майбутніх учителів мистецтва, розширенням використання інноваційних та цифрових освітніх технологій.

Ключові слова: виробнича педагогічна практика, професійні компетентності, підготовка вчителя мистецтва, образотворче мистецтво, інтегрований курс «Мистецтво», освітньо-професійна програма, заклади загальної середньої освіти.

Дата першого надходження статті до видання: 08.02.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 10.03.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 22.05.2026